

27 جنوری 2020

داکتر سید عبدالله کاظم

یک گلیه جدی اما دوستانه از محترم جناب استاد حبیب الله رفیع

دیشب یک دوست عزیز و گرامی به من خبر داد که کتاب "رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303 در کابل زیر چاپ قرار دارد و امروز متن مقدماتی آنرا با یک مقدمه از جناب استاد رفیع از طریق ایمیل برایم فرستاد. وقتی آنرا مشاهده کردم، به تعجب شدم که این کتاب را بصورت مکمل اینجانب به تقریب نود و هفتمین سالگرد استقلال کشور به سلسله در 28 قسمت سر از 10 آگست تا 21 سپتمبر 2016 در وبسایت وزین افغان جرمن آنلاين که روزانه هزارها هموطن در داخل و خارج کشور خواننده دارد، با ایزاد یک مقدمه راجع به تاریخچه لویه جرگه ها در کشور به نشر سپرده بودم.

در یک قسمت مقدمه و عرض مرام آن نوشتم: رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303" عنوان کتابی است که به حیث یک سند تاریخی یکی از مهمترین رویداد های عصر امانی یعنی جریان تدویر، مباحثات و نتایج حاصله لویه جرگه سال 1303 را به قید قلم آورده است. این لویه جرگه بروز پنجشنبه مورخ 20 سرطان 1303 ش (11 جولای 1924م) در پغمان با حضور 1054 نفر و زیر نظر اعلیحضرت امان الله خان غازی دائر گردید و تا روز پنجشنبه 9 اسد (31 جولای) جمعاً مدت 20 روز دوام کرد. در این کتاب جریان مکمل مباحثات به وسیله کاتبان تحت مراقبت مولوی برهان الدین خان کشکی به اصطلاح معمول آنوقت "قلمبند" گردیده و بعد از مقایسه یادداشت های کاتبان و تصدیق صحت آن به تعداد یک هزار نسخه در مطبعه سنگی وزارت حربیه در کابل چاپ شده است.

این سند تاریخی بعد از سقوط رژیم امانی چه در دوره سقوی و چه بعد از آن احتمالاً بطور عمدی جمع آوری و تدریجاً از بین برده شد و بسیار کمیاب و حتی نایاب گردید به جز چند نسخه معدود آن که در دست بعضی ها باقی مانده بود، چنانکه در کتابفروشی های قدیم شهر حتی بعضی ها نام آنرا نشنیده بودند.

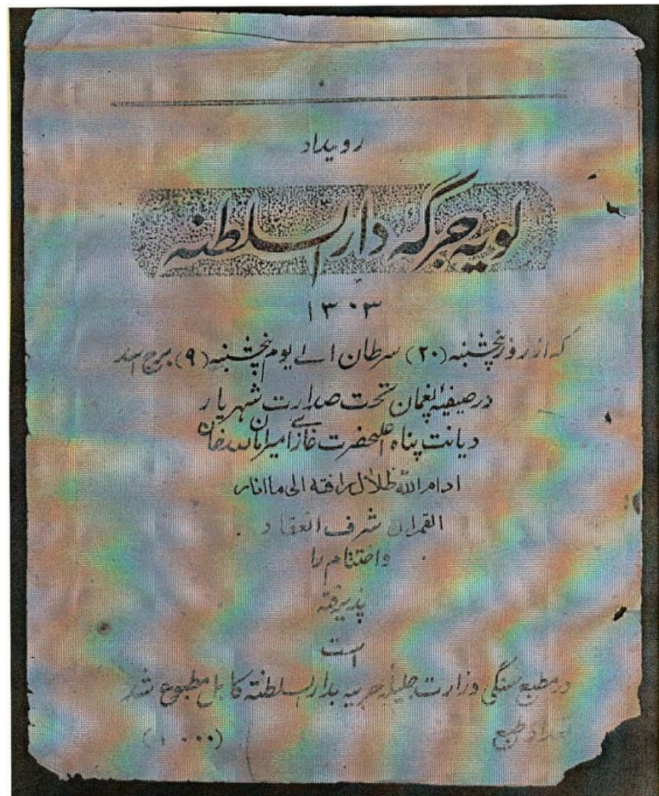
وقتی چند سال قبل یک نسخا کاپی این کتاب را از طریق یک دوست عزیز بدست آوردم، به این فکر بودم که در فرصت مساعد این سند تاریخی را مطابق به نسخه اصلی بازنشر کنم که خوشبختانه این فرصت در سال 2016 میسر گردید. موضوع بازنشر آنرا با دو همکار دیگر هریک محترمان آقای محمد ایاز نوری آزادی و آقای نازکمیر زهیر بلخی در میان گذاشتم که در مورد تایپ بعضی قسمت های کتاب وعده همکاری دادند. ما هر سه تصمیم گرفتیم به خواست خدای بزرگ (ج) این کتاب را در قدم اول به سلسله در پورتال وزین افغان جرمن آنلاين به نشر بسپاریم و در قدم بعدی آنرا به به تقریب صدمین سالگرد استرداد استقلال کشور به حیث یک کتاب مستقل به چاپ برسانیم.

د پانو شمیره: له 1 تر 11

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

همان بود که در شروع سال جاری متن منتشره افغان جرمن آنلاین را به شکل یک کتاب مستقل در آورده و در ماه سرطان (جولای 2019) آنرا تکمیل و سپس یک کاپی "وورد" آنرا به مطبعه عازم ارسال داشتیم تا اگر ممکن باشد آنرا به استقبال صدمین سالگرد استقلال کشور به چاپ برساند. متأسفانه مطبعه عازم از آن به بعد جوابی برایم نداد، با آنکه چندین ایمیل به ایشان فرستادم. برای ثبوت این کار چند صفحه اول شامل دیزاین پشتی، عنوان کتاب در داخل، عکس شاه امان الله غازی، مشخصات کتاب و اهدائیه با فهرست مندرجات را که در نسخه "وورد" ارسالی کتاب به مطبعه عازم ارسال داشتیم، طور نمونه در اینجا تقدیم میدارم: (مجموع صفحات کتاب به شمول نوشته اینجانب در باره تاریخچه لویه جرگه ها 447 صفحه میرسد)

گردآورنده و نویسنده نسخه اصلی:
مولوی برهان الدین کشکی

نشر مجدد با ایزاد یک مقدمه از:
داکتر سید عبدالله کاظم
 به همکاری: محمد ایاز نوری (آزادی) و
 نازکمیر زهیر بلخی

د پانوی شمیره: له 2 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
 یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

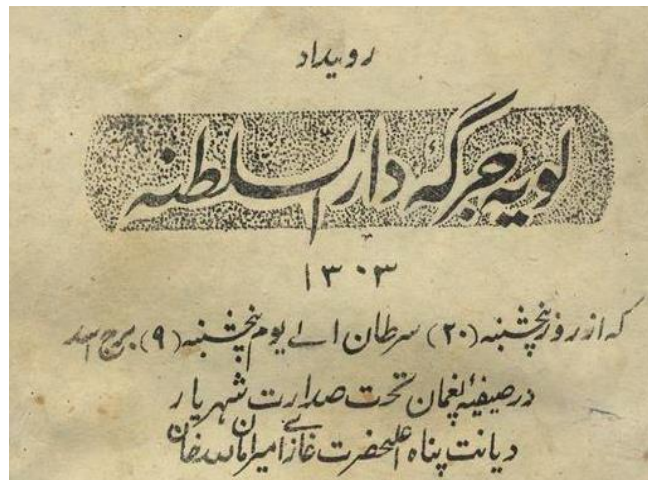
"رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۳۰۳"

به تقریب صدمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان

یادآوری: نشر مجدد این کتاب نخست در سایت وزین "افغان جرمن آنلاین"
از تاریخ دهم اگست تا سیزدهم سپتمبر ۲۰۱۶م در ۲۸ قسمت
به اهتمام داکتر سید عبدالله کاظم به نشر رسیده است.

د پانو شمیره: له 3 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

د پانو شمیره: له 4 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو لو مخکې په خیر و لولئ

اهداء به نام نامی اعلیحضرت غازی امان الله شاه - محصل استقلال
و شاه ترفیخواه و عدالت گستر و همه شهداء و خدمتگذاران
واقعی راه آزادی میهن عزیز افغانستان

مشخصات کتاب:

نام کتاب: رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳

گردآورنده و نویسنده نسخه اصلی: مولوی برهان الدین کشکی
چاپ اول: ۱۱ دلو ۱۳۰۳ شمسی (۳۱ جنوری ۱۹۲۵ م)
محل چاپ اول: مطبعه وزارت حربیه - کابل

ناشر و مهتم چاپ دوم: داکتر سید عبدالله کاظم
به همکاری: محمد ایاز نوری (آزادی) و نازکمیر زهیربلخی
محل و سال چاپ دوم:

کلیه حقوق طبع و تکثیر برای ناشر محفوظ است
آدرس ایمیل: drkazemsa@yahoo.com

د پانوی شمیره: له 5 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په خیر و لولئ

فهرست مندرجات

مقدمه و عرض مرام:

«نگاه اجمالی بر تاریخچه لویه جرگه ها و معرفی مختصر کتاب» (داکتر سیدعبدالله کاظم)

تقریظ:

«د ۱۳۰۳ ل کال د لویې جرگې د رپوټ په باب مي دغه په لنډون ارزونه» (محمد ایاز نوری آزادی)

تقریظ:

«شاه بی بدیل» (نازکمیر زهیر بلخی)

آغاز متن کتاب:

- تمهید

- تسوید اعلان لویه جرگه

- سواد فرمان لویه جرگه

- گزارشات عید سعید اضحی بدارالسلطنه کابل

- خطبه اولی پادشاه دیانت اکتناه افغان بروز عید قربان

- خطبه ثانی

- گزارشات حفله شریفه لویه جرگه ۱۳۰۳

- نطق اعلیحضرت غازی بتقریب افتتاح لویه جرگه (در سلام خانه)

- عریضه جوانیه دعائیه هیئت لویه جرگه بحضور شاهانه

- ورود لویه جرگه در صیفیه پغمان

- ترتیبات مهمانی لویه جرگه

- ملاقات خصوص لویه جرگه بحضور شاهانه

- امات و خطابت همایونی بروز جمعه ۲۶ سرطان در جامع امانیه پغمان

- خطبه اولی

- خطبه ثانی

- لایحه نظمیة مجلس لویه جرگه

- کوائف روز نخستین

- نقشه مجلس لویه جرگه و اصول اخذ موضع آن

- نطق اعلیحضرت غازی قبل از آغاز لویه جرگه بروز شنبه ۲۸ سرطان

- نطق رئیس صاحب شورای دولت

- نطق وکیل صاحب خارجیه

- عهد نامه افغانیه با روسیه

- معاهده ایتالیا

- قرانت معاهده ایتالیا و افغان

- عهد نامه افغانیه با انگلیس

- کوائف لویه جرگه در ظهر شنبه ۲۸ سرطان

- معاهده افغانیه با ترکیه

- یوم یکشنبه ۲۹ سرطان روز دوم لویه جرگه (ادامه بحث عهدنامه ترکیه و خلافت اسلامیة)

د پانور شمیره: له 6 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راوبولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکي په خیر و لولئ

- معاهده ایران با افغانستان
- معاهد افغانی و فرانسوی
- معاهده افغانستان با آلمان
- معاهده افغانستان با بلجیک
- خواهش قیام مناسبات افغان با جاپان
- نظریات و مشاورات لویه جرگه در مسائل داخلیه (روز یکشنبه ۲۹ سرطان بعد از ظهر)
- قرائت نظامنامه اساسی
- مذاکرات روز دوشنبه ۳۰ سرطان
- قرائت نظامنامه نکاح و عروسی و ختنه سوری
- ظهر دوشنبه ۳۰ سرطان
- قرائت نظامنامه تعزیه داری
- نظامنامه تجاریه
- کوائف روز سه شنبه ۳۰ سرطان
- روز چهارشنبه اول اسد
- نظامنامه محصول مال مواشی
- مذاکرات ظهر چهارشنبه
- نظامنامه للمی و مالیه
- نظامنامه نفوس
- کوائف روز پنجشنبه ۲ اسد وقت صبح
- مبحث محصول گمرکی
- کوائف روز جمعه ۳ اسد
- روز شنبه ۴ اسد
- ظهر یکشنبه ۵ اسد
- خلاصه مذاکرات و تعدیلات لویه جرگه:
- 1- علمای منتخبه لویه جرگه افغانستان
- 2- تألیف فتاوی امانیه
- 3- تعزیرات بالمال
- 4- نکاح صغیره
- 5- امورات تجاریه
- 6- تذکره نفوس
- 7- عدم تحدید جزا قبل از وقوع
- 8- حبس جانی الی زمان ظهور صلاح و آثار توبه
- 9- حکم قاضی به امارات قویه
- 10- قتل سارق بتکرار سرقه
- 11- شمولیت قضات در محاکم مامورین
- 12- عوض نفوس و بدل عسکری
- 13- دارالعلوم اسلامییه و مکتب حفاظ
- 14- مسائل احتسابی

د پانو شمیره: له 7 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

- 15 - ضرورت تعلیم نسون در نشیمنهای شان
 16 - مجازات اشخاصیکه بر ازواج خود عدالت نکند
 17 - تعدیل و تشریح سه ماده نظامنامه اساسی
 18 - توصیه تأکید لویه جرگه برای حکومت متبوعه خود

- تشکیل جمعیتہ العلماء در تمام افغانستان
 - موعده انعقاد لویه جرگه
 - تأکید تعلیم
 - تأکید پوشیدن البسه وطنی
 - تعدیل صنایع
 - گزارشات دو شنبه ۶ اسد از صبح تا عصر
 - مذاکرات سه شنبه ۷ اسد (وداع عمومی) [تذکرات مفصل در باره بغاوت سمت جنوبی]
 - نقل عریضه لویه جرگه بحضور شاهانه بروز وداع
 - گزارشات روز چهارشنبه ۸ اسد
 - روز پنجشنبه ۹ اسد [ختم لویه جرگه]
 - است شرکای محترم لویه جرگه
 - غلطنامه
 - صورت تصدیق و تصحیح ریاست محترم شورای دولت
 - نمونه مدال (نشان) یادگاری برای اعضای لویه جرگه [ختم کتاب]
 - سوانح مختصر مولوی برهان الدین خان کشکی [داکتر سیدعبدالله کاظم]

xxxxxx

کتاب رویداد لویه جرگه 1303 در 28 قسمت سر از 10 اگست 2016 به ترتیب ذیل در افغان جرمن آنلاین از شماره 291 تا شماره 320 به نشر رسیده که میتوان انرا در آرشیف نویسندگان زیر نام اینجانب مطالعه کرد. سلسله نشر آن قرار ذیل است:

- 320- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت بیست و هشتم و ختم کتاب
 319- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت بیست و هفتم
 318- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت بیست و ششم
 317- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت بیست و پنجم
 316- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان)

د پانو شمیره: له 8 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
 یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

- افغانستان) - قسمت بیست و چهارم
 315- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت بیست و سوم
 314- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت بیست و دوم
 313- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت بیست و یکم
 312- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت بیستم
 311- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت نهم
 ! عرایضی خدمت سه دوست محترم و گرامی - 310
 - رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت هژدهم
 308- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت هفدهم
 307- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت شانزدهم
 306- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت پانزدهم
 305- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت چهاردهم
 - رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت سیزدهم
 303- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان) - قسمت دوازدهم
 302- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال کشور) - قسمت یازدهم
 301- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال کشور) - قسمت دهم
 300- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال کشور) - قسمت نهم
 299- رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال

- کشور) - قسمت هشتم
 رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال ت 298
 کشور) - قسمت هفتم
 رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال 297-
 کشور) - قسمت ششم
 "توضیح مختصر در باره مقاله "لویه جرگه نام نهاد و لویه جرگه واقعی 296-
 رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال 295-
 کشور) - قسمت پنجم
 رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال 294-
 کشور) - قسمت چهارم
 رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال 293-
 کشور) - قسمت سوم
 رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال 292-
 کشور) - قسمت دوم
 رویداد لویه جرگه دارالسلطنه ۱۳۰۳" (به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال 291-
 کشور) - قسمت اول

XXXX

با ارائه اسناد فوق گلايه من آنست: جناب محترم استاد رفيع كه الحمدلله شخص با مطالعه و متشبت در نشرات داخل و خارج کشور ميپاشند، چگونه به اين 28 قسمت نشر مسلسل کتاب رویداد لویه جرگه در پورتال وزین افغان جرمن آنلاين متوجه نشده اند که کتاب منتشره و آماده نشر بوسیله اینجانب را دوباره رویدست گرفته آنرا با زحمت زیاد باز نویسی کردند. گذشته از آن در متن کتاب که آماده چاپ بوسیله استاد رفيع گردیده، در صفحه مربوط مشخصات کتاب از مطبعه آن تذکر نرفته است. خدا کند اين کتاب بوسیله مطبعه عازم در کابل چاپ نشده باشد. از اینکه جناب استاد رفيع از آمادگی نشر مجدد کتاب بوسیله اینجانب آگاهی نداشته اند، مایه تأسف عمیق من است.

شاید برای خوانندگان محترم این موضوع عادی باشد، چون آنها به اصطلاح: « سيب ميخواهند، از هر درخت که باشد»، اما برای باغدار مهم است که نباید زحمت فراونش به یکدم به هدر برود. اينهم اگر محترم استاد رفيع که سخت به ایشان احترام دارم، دليل عدم آگاهی از این سلسله را پيش آورند، باز هم با تأسف باید گفت که از یک استاد متشبت و صاحب مطالعه ابراز چنین بی خبری قابل تأمل خواهد بود. وقتی کتاب اخيرم تحت عنوان "زندگی سیاسی شهيد محمد داؤد.." در ماه جولای 2019 در کابل بوسیله مطبعه عازم چاپ شد، در لست آثار منتشره اینجانب سلسله 28 قسمت کتاب لویه در

د پانو شمیره: له 10 تر 11

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
 یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاره ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

افغان جرمن درج مییاشد (جلد سوم، صفحه 1278 تا 1281) و نیز تحت عنوان کتابهای آماده چاپ تحت شماره 2 از کتاب "رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303" نام برده شده است (دیده شود: جلد سوم صفحه 1298). من این سه جلد کتاب را بوسیله جناب آقای مصطفی عمرزی برای مطالعه جناب آقای استاد رفیع طور تحفه تقدیم کردم که شاید ایشان با کنجکاوی عمیق که در مطالعه آثار دارند، متوجه تذکرات فوق شده باشند.

به هر حال باز هم به استاد حبیب الله رفیع که به خود زحمت داده و چنین کار مهم را انجام داده است، از صمیم قلب تبریک گفته و اینکه مرا با ضعف مالی که دارم از زیر بار گران مصرف چاپ آن کتاب سبکدوش ساختند، تشکر میکنم. میدانم که جناب شان نیز از نظر مالی قادر به تهیه پول چاپ نمیباشند، حتماً شخص یا مؤسسه دراینکار مساعدت کرده است که خدای بزرگ آن مرجع را نیز خیر دهد، به شرطیکه معامله در میان نبوده باشد.

د پانو شمیره: له 11 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاره ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ